

Sprog til tiden

Regeringens opfølgning
på sprogudvalgets rapport

Marts 2009

Regeringen

Indledning

Regeringen lægger stor vægt på, at det danske sprog fortsat udvikles som et helt og fuldt sprog. Dansk skal fortsat være det samfunds- og kulturbærende sprog i Danmark. Regeringen vil derfor præsentere en række initiativer, som yderligere kan styrke det danske sprog.

Bevarelsen og styrkelsen af det danske sprog har løbende været på regeringens politiske dagsorden. I 2003 nedsatte kulturministeren en arbejdsgruppe, der kom med en række anbefalinger i rapporten "Sprog på spil". På baggrund af rapporten fremlagde regeringen en sprogpolitisk redegørelse i 2004. Rapporten skabte diskussion i offentligheden, og mange institutioner og private virksomheder formulerede sprogpolitikker i kølvandet på debatten. Regeringen tog herefter en række sprogpolitiske initiativer. Regeringen har bl.a. sørget for, at der i skolens danskundervisning kom større fokus på de sproglige sider af faget, ligesom kravene til elevernes sprogbeherskelse og viden om det danske sprog i gymnasiefaget dansk blev skærpet. Regeringen har også taget initiativ til sprogportalen www.sproget.dk, som åbnede i 2007. Her kan befolkningen hente sproglig vejledning og slå op i digitaliserede udgaver af forskellige ordbøger.

I 2004 afsatte regeringen 6 mio. kr. til udvikling af et softwareprogram, der kan omforme tale til skreven tekst. Udviklingen af et dansk såkaldt tale til tekst-program har stor betydning for bl.a. døve og hørehæmmede, der nu kan følge direkte valgprogrammer og aktualitetsudsendelser, mens de tidligere måtte nøjes med tekstede genudsendelser. Kulturministeriet har netop bevilget 550.000 kr. til Danske Handicaporganisationer til talegenkendelsesprogrammet DICTUS med henblik på en fremtidssikring af programmet.

I forbindelse med folketingsbehandlingen af Dansk Folkepartis beslutningsforslag (B 56 af 6. december 2006) om forberedelse af en sproglov, blev det aftalt, at der skulle nedsættes et sprogpolitisk udvalg, der skulle tage temperaturen på det danske sprog og i øvrigt følge op på udviklingen i det danske sprog i kølvandet på regeringens sprogpolitiske redegørelse fra 2003/2004.

I april 2008 har sprogudvalget, hvis formand er direktør Jørn Lund, i sin rapport "Sprog til tiden" givet et godt og velunderbygget grundlag for at træffe politiske beslutninger om fremtidens sprogpolitik. Rapporten har 69 anbefalinger, der tjener som et godt udgangspunkt for en diskussion af, hvordan vi passer på det danske sprog og sikrer dets samfunds- og kulturbærende position.

I regeringsgrundlaget fra 2007 har regeringen forpligtet sig til, at den "med udgangspunkt i overvejelserne fra sprogudvalget [vil] tage konkrete initiativer, som yderligere kan styrke det danske sprog." Regeringen ville i den forbindelse også modernisere Dansk Sprognævn.

Sigtet om at modernisere Dansk Sprognævn er opfyldt, idet Folketinget i december 2008 vedtog en lov, der moderniserede nævnets ledelsesstruktur.

Sprogudvalgets anbefalinger retter sig mod mange forskellige parter. De retter sig mod regeringen og

kommuner, mod folkeskoler og ungdomsuddannelserne, mod læreruddannelser, mod universiteter, erhvervsliv og mange andre. Derfor har regeringen gennemført en åben proces i forbindelse med opfølgningen på anbefalingerne, så udvalgets arbejde og dets anbefalinger er blevet synliggjort.

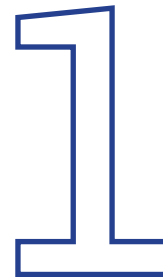
Sprogudvalgets rapport "Sprog til tiden" har været i høring i efteråret 2008. Høringen har tydeligt vist, at sprog både samler og deler parterne. Der er bred enighed om mange af sprogudvalgets anbefalinger. Men der er også en del af dem, der ikke samler bred opbakning.

I oktober 2008 gennemførte regeringen en sprogkonference, som bl.a. repræsentanter for de politiske partier deltog i. Konferencen viste, at der blandt de mange interessenter er stort fokus på, hvordan det danske sprog bedst sikres i fremtiden. Et af diskussionsemnerne var spørgsmålet om regulering af sproget på de videregående uddannelser. Med udgangspunkt i sprogudvalgets anbefalinger fremlægger regeringen her en redegørelse om regeringens sprogpoltiske initiativer.

Regeringen ønsker at forbedre sprogets stilling gennem følgende indsatsområder:

- 1. Dansk sprog skal styrkes i hjemmet, i dagtilbud indtil skolestarten, i grundskolen og andre uddannelser.**
- 2. Dansk sprog skal styrkes på universiteterne.**
- 3. Der skal iværksættes en kampagne, der øger opmærksomheden om det danske sprog.**
- 4. Andre initiativer.**

Styrkelse af dansk sprog i hjemmet, i dagtilbud indtil skolestarten og i grundskolen og andre uddannelser



Hjemmet og småbørnsområdet

Det er regeringens holdning, at det er vigtigt at styrke sproget og sprogbevidstheden allerede i barndommen. Det vil nemlig styrke det enkelte barns muligheder i det senere møde med samfundets uddannelsesstilbud og med verden uden for hjemmet. Sproget kan styrkes gennem barnets og den unges egen læsning.

Kulturministeren tog i 2003 initiativ til Læselyst-kampagnen, som rettede sig mod den uformelle læsning uden for skolen og tog sigte på at styrke børn og unges læselyst og læseevne gennem en række landsdækkende og lokale aktiviteter. I 2004 gik undervisningsministeren og familie- og forbrugerministeren (nu velfærdsministeren) med i kampagnen, som blev afsluttet med udgangen af 2007.

En række af de meget vellykkede aktiviteter, som blev iværksat og afprøvet under læselystkampagnen, er fremover forankret i et nyt program for læselyst, som de tre ministerier finansierer i fællesskab. Programmet er iværksat for perioden 2008 – 2010.

Læselystkampagnen gav i juni 2008 tilskud til fem nye projekter, der skal gøre det sjovt og spændende at læse. Projekterne søger "i børnehøjde" at tilskynde børn til at få øjnene op for de mange muligheder, som læsning kan give adgang til. Overskrifter på disse projekter er: Plan T – en læsecamp for unge, Troldspejlets Fantasy-database, Digte for begyndere og let øvede, Læselyst i læsemakker, Læs og lær – faglig læsning og skrivning som katalysator for læselyst. Derudover støtter programmet løbende oprettelsen af børnehavebiblioteker i dagtilbud. Formålet med børnehavebibliotekerne er at inspirere forældre til højt læsning og stimulere læselysten hos de allermindste. Kampagnen findes omtalt på www.bibliotekogmedier.dk.

Med henblik på at styrke sprogudviklingen og sprogbevidstheden hos børn i familier, der bor i områder med mange socialt udsatte og etniske minoriteter, har regeringen derudover besluttet at iværksætte et såkaldt bogstartsprogram. Det sker med støtte fra satsreguleringspuljen vedrørende "Lige muligheder for alle". Programmet forsyner i fire omgange børn med en gratis bogpakke tilpasset deres alderstrin, inden de fylder 6 år. Bogpakkerne suppleres med aktiviteter, materialer og oplysning til forældrene om børns sprog og læsning.

For at understøtte de nævnte initiativer er der endelig fra 2008 gennemført en udvidelse af undervisningspligten fra 9 til 10 år, således at børnehaveklassen fremover medregnes i undervisningspligten. Det betyder, at undervisningspligten i almindelighed indtræder den 1. august i det kalenderår, hvor barnet fylder 6 år og påbegynder skolegangen med børnehaveklassen. Loven indebærer en obligatorisk sprog-screening af alle børn ved starten af børnehaveklassen, så undervisningen allerede fra starten kan tage udgangspunkt i det enkelte barns sproglige forudsætninger og potentialer og bygge på princippet om undervisningsdifferentiering. Endvidere vil der blive fastsat en revideret indholdsbeskrivelse med tilhørende trinmål for undervisningen i børnehaveklassen. Den reviderede indholdsbeskrivelse med tilhørende trinmål skal præcisere og tydeliggøre arbejdet med børnenes sproglige udvikling. Faglighed og legende tilgang til undervisningen skal fortsat være integrerede værdier i indskolingspædagogikken.

Grundskolen

Samarbejdet mellem de professionsrettede videregående uddannelser, herunder læreruddannelsen og universitetsuddannelserne, skal styrkes, så det sikres, at den nyeste viden bliver brugt aktivt i undervisningen i grundskolen. Styrkelsen af de faglige miljøer på læreruddannelserne igennem samarbejde med faglige miljøer uden for professionshøjskolerne indgår derfor i læreruddannelsesreformen, som et bredt flertal i Folketinget vedtog i 2006.

Læreruddannelsens undervisning skal i den sammenhæng i det videst mulige omfang inddrage resultater af nationale og internationale forsknings-, forsøgs- og udviklingsarbejder, der er relevante for lærerprofessionen og egnede til at bidrage til at udvikle og anvende ny professionel viden.

Undersøgelser har vist, at særligt drenge i 4.-7. klasse kan have vanskeligheder med at fastholde interessen for at læse. Denne tendens ønsker regeringen at modvirke ved at tage initiativ til, at der udskrives en priskonkurrence om litteratur rettet specifikt til målgruppen drenge fra 4. til 7. klasse. Konkurrencen udskrives i et samarbejde mellem kulturministeren og undervisningsministeren, evt. i relation til læselystprogrammet.

Gymnasiale uddannelser

Sprogfagene i stx og htx skal styrkes, således at flere elever har mere end de to obligatoriske fremmedsprog (engelsk og 2. fremmedsprog). Det indgår i den politiske aftale fra december 2007 mellem samtlige partier bag gymnasireformen og er gennemført ved lov i juni 2008. Undervisningsministeriet vil nøje følge lovens virkninger på elevernes valg af sprogfag.

Regeringen agter også at gøre efteruddannelse af lærere i dansk som andetsprog i de gymnasiale uddannelser til et indsatsområde.

Erhvervsuddannelser samt tosprogede og etsprogede sprogsvage

Læsevejlederuddannelsen i erhvervsuddannelserne er et efteruddannelses tilbud til lærerne. Uddannelsen kvalificerer læsevejlederne til at udvikle redskaber til at stimulere sprogligt svage elever. Læsevejlederne skal koordinere og projektlede skolens samlede indsats for at styrke svage elever sprogligt. Dette vil bl.a. ske gennem etablering af et formelt forankret samarbejde med skolens faglærere med henblik på at styrke disse læreres fokus på sproget i den faglige undervisning.

Gennem det centralt udarbejdede valgfag erhvervsrettet andetsprogsdansk er der fokus på dansk som andetsprog. Der er efteruddannelsesaktiviteter i gang med henblik på at uddanne undervisere i erhvervsuddannelserne til at undervise i faget. Tosprogede elever har i erhvervsuddannelserne mulighed for at få godskrevet førstesproget som 2. fremmedsprog på basis af en realkompetencevurdering eller som merit på basis af uddannelses-papirer fra oprindelseslandet.

Tosprogede og etsprogede sprogsvage elever

Regeringen støtter sprogudvalgets anbefaling om øget opmærksomhed om de redskaber, der kan stimulere sprogligt svage elever. Undervisningsministeriet har blandt andet med projektet "Dette virker på vores skole" (2006 – 2007) taget initiativ til indsamling og formidling af god undervisningspraksis på skoler med mange tosprogede elever. Resultaterne er lanceret på en hjemmeside, www.dettevirker.dk, der er tænkt som en vidensportal for fremtiden om undervisning og integration af tosprogede børn generelt. I forbindelse med vidensdeling er der etableret netværksdannelse blandt ledere og undervisere. Undervisningsministeriet har desuden gennemført et udviklingsarbejde med udvikling af andetsprogs pædagogik-

ken, hvor elevernes modersmål blandt andet inddrages i undervisningen i folkeskolens fag. Materialet ligger tilgængeligt på www.dettevirker.dk, og kommuner og skoler opfordres til at lade sig inspirere af dette udviklingsarbejde. Inspirationsmaterialet er tillige udgivet i trykt version på opfordring af blandt andet undervisere, der ønsker materialet anvendt i undervisningen på læreruddannelsen.

Reformen af læreruddannelsen fra 2006 sikrer, at alle nyuddannede lærere får kendskab til undervisning af tosprogede elever. Derudover er dansk som andetsprog blevet et linjefag, som de studerende kan vælge under læreruddannelsen.

Undervisningsministeriet har afsat 55 mio. kr. over de næste tre år til uddannelse af én læsevejleder pr. folkeskole, som blandt andet skal opnå indsigt i læsning og skrivning i tosproglig sammenhæng.

Undervisningsministeriet har også i november 2008 igangsat et forskningsprojekt om, hvorfor etniske minoritetsdrengene klarer sig dårligere i grundskolen end etniske minoritetspiger og etnisk danske drenge og piger. Projektet skal belyse sammenhængen mellem skolepræstation og henholdsvis køn og etnicitet med særligt fokus på de tosprogede drenge. Undervisningsministeriet forventer at fremlægge anbefalinger til, hvorledes eventuelle negative sammenhænge kan afhjælpes, ved projektets afslutning ultimo 2009.

Undervisningsministeriet har endelig i november 2008 etableret en tosprogstaskforce, der frem til 2011 skal bistå kommuner og skoler med at løfte det faglige niveau for de tosprogede elever i grundskolen, så de får mulighed for at gennemføre en ungdomsuddannelse. Taskorcen bidrager med viden om konkrete metoder til at styrke det faglige niveau og hjælper skolerne med at indføre dem i praksis. Taskorcen kan hjælpe med de ti første svære skridt eller yde støtte til allerede igangværende initiativer i kommuner og på skoler, herunder bl.a. rådgivning om tilrettelæggelsen og organiseringen af dansk som andetsprog, skole-hjem-samarbejdet, kompetenceudvikling af lærere og meget mere.

Regeringen finder, at der er sikret en god udvikling i de kommende år som følge af de initiativer, som Undervisningsministeriet har gennemført og planlagt, samt med de politiske aftaler, der allerede er indgået på området.

Styrkelse af dansk sprog på universiteterne



Universiteterne skal være rustede til den globale konkurrence. Det bliver de ved at have fokus på internationaliseringen. Forskning og uddannelse af høj kvalitet forudsætter, at de danske universiteter kan samarbejde med udenlandske forskere og tiltrække udenlandske forskere og studerende. Universiteterne må derfor kunne arbejde på det eller de sprog, der bedst sikrer den udvikling.

Universiteterne har imidlertid også en betydelig rolle i det danske samfund som leverandører af viden, arbejdskraft og dynamik i bred forstand. De udgør fyrtårne og kraftcentre i den bredere kulturelle og sproglige udvikling i Danmark, og de uddanner studerende, der for en stor dels vedkommende fremover skal virke i en dansk-sproget sammenhæng. For at kunne leve op til den rolle må universiteterne også arbejde på dansk. Når der også tales dansk på universiteterne, og når der gøres en indsats for at fastholde fagsprogene på dansk, vil det efter regeringens opfattelse samlet set bidrage til, at Danmark står bedre rustet i den globale konkurrence.

Langt de fleste universiteter har allerede udarbejdet sprogstrategier, og regeringen støtter denne udvikling. Regeringen vil endvidere, med respekt for universiteternes faglige selvstyre, arbejde for, at universiteternes sprogstrategier i forlængelse af allerede eksisterende sprogstrategier også fremover indeholder begrundelser for valg af undervisningssprog, under hensyntagen til dels regeringens målsætninger om universiteter i verdensklasse, dels hensynet til regeringens ønske om, at det danske sprog fortsat skal udvikles som videns- og undervisningssprog.

Regeringen vil i indeværende år udarbejde en rapport om universiteternes sprogstrategier, herunder anvendelsen af undervisningssprog på universiteterne. Der udarbejdes herefter hvert andet år en rapport om udviklingen i undervisningssproget på universiteterne og sammenhængen med kandidaternes arbejdsmarked.

Regeringen er enig i sprogudvalgets anbefaling om, at undervisningssproget skal være fastlagt og offentliggjort på forhånd. Det er i praksis også tilfældet i dag, idet der er krav om, at ansøgere skal dokumentere engelskkundskaber, hvis en uddannelse eller væsentlige dele heraf udbydes på engelsk.

Regeringen er ligeledes enig i synspunktet om, at Akkrediteringsrådet skal vurdere hensigtsmæssigheden af det valgte undervisningssprog på uddannelserne. Dette er allerede omfattet af de nuværende kriterier, da der ved oprettelsen af rådet blev fastsat en række kvalitets- og relevanskriterier, som alle videregående uddannelser skal akkrediteres efter, hvis de skal kunne modtage offentlig støtte. En række af disse kriterier medfører samlet set, at de enkelte uddannelsers undervisningssprog ikke kan fastlægges på tilfældig vis, men må fastlægges i forhold til uddannelsens formål.

I henhold til akkrediteringskriterierne skal universiteterne således på baggrund af en dialog med relevante aftagere redegøre for, hvilke arbejdsmæssige sammenhænge kandidaterne kan tænkes at indgå i. Universiteterne skal også involvere aftagerne og aftagerpaneler i udviklingen af nye uddannelser. Et naturligt element i disse sammenhænge vil være dimittendernes nødvendige sproglige kompetencer og fastlæggelse af undervisningssproget.

Regeringen vil iværksætte en undersøgelse af undervisningsniveauet i engelsksprogede kurser. Regeringen vil igangsætte en ekstern analyse heraf samt en analyse af de studerendes reaktion på sprogskifte fra dansk til engelsk ved overgangen fra bachelorstudium til kandidatstudium.

Kampagne, der øger opmærksomheden om det danske sprog



Regeringen vil afsætte midler til, at der iværksættes en kampagne, som kan øge opmærksomheden om det danske sprog. Regeringen følger dermed sprogudvalgets forslag om, at der gøres en indsats for at højne sproglæden og stoltheden over det danske sprog. Udvalget har foreslået en kampagne, en prisfest eller lignende initiativer. Formålet for kampagnen skal være at øge opmærksomheden om sproget, med henblik på at højne sproglæden i Danmark. Regeringen vil imidlertid ikke sætte snævre rammer for kampagnen eller initiativerne.

Regeringen vil bede Dansk Sprognævn om at udarbejde en 3-årig handlingsplan for kampagnen. Arbejdet skal tage udgangspunkt i sprogudvalgets rapport og de forslag, der understøtter formålet med kampagnen. Handlingsplanen skal i øvrigt udarbejdes sammen med relevante parter inden for sprogområdet. Planen skal iværksættes i løbet af 2009.

Parallelt med kampagnen vil regeringen som allerede nævnt iværksætte en særlig indsats rettet specifikt mod målgruppen drenge. Der vil således blive udskrevet en priskonkurrence om litteratur specifikt til drenge fra 4. til 7. klasse. Konkurrencen udskrives i et samarbejde mellem kulturministeren og undervisningsministeren, evt. i relation til læse-lystprogrammet.

Andre initiativer



Samarbejde mellem forskning og erhvervsliv om sprogteknologi

Regeringen lægger stor vægt på et styrket samarbejde mellem forskning og erhvervsliv om sprogteknologi. Rådet for Teknologi og Innovation tilbyder i dag støttemuligheder, der har til formål at styrke netværksdannelsen mellem forskningsmiljøer, erhvervsliv og offentlige institutioner. Regeringen finder generelt, at de sprogteknologiske forskningsmiljøer har gode muligheder for at søge støtte inden for det eksisterende forskningsrådgivende system.

Den sproglige kvalitet i de offentlige institutioner

Regeringen støtter anbefalingerne om kvaliteten af det offentliges kommunikation. Regeringen har allerede iværksat initiativer, der fremmer formålet, hvoraf kan fremhæves udarbejdelsen af en værktøjskasse med praktiske og gode råd om sprog- og kommunikationspolitikker, som blev iværksat som opfølgning på "Sprog på spil", samt kappestriden "Bedst på nettet", som hvert år vurderer en række offentlige hjemmesider.

Dansk i EU

Regeringen agter fremadrettet fortsat at arbejde for at bevare dansk som officielt EU-sprog og i den forbindelse fastholde en konstruktiv dialog med EU's sprog tjenester. Regeringen agter desuden at arbejde for større fleksibilitet og målrettethed inden for oversættelses- og tolkesystemet. Desuden vil regeringen fortsat støtte en sprogpolitik i EU, der er baseret på princippet om flersprogethed, men som samtidig støtter en omkostningseffektiv tilgang.

Konkret vil den fremtidige implementering af et EU-Extranet kunne bidrage positivt til en styrkelse af den anvendte fagterminologi. EU-Extranet er et særligt netbaseret database for medarbejdere i centraladministrationen bestående af relevant information på EU-området. Nettet vil bidrage til en styrket koordinering og kontaktskabelse samt forbedret samarbejde på EU-området internt i den danske centraladministration.

Sprog til tiden
Regeringens opfølgning
på sprogudvalgets rapport

Marts 2009:3

Udgives kun elektronisk

Henvendelse om udgivelsen kan ske til:
Kulturministeriet
Nybrogade 2
1203 Kbh. K
Telefon: 33 92 33 70
EAN-nr.: 5798000794887

ISBN elektronisk publikation:
978-87-92480-03-3

Publikationen kan hentes på
Kulturministeriets hjemmeside:
www.kum.dk

